

Reglement for håndtering av immaterielle rettigheter ved Nord universitet

Innhold

1	Innledning.....	2
1.1	Bakgrunn	2
1.2	Formål.....	2
2	Hva omfattes av reglementet?.....	3
3	Hvem omfattes av reglementet?	4
3.1	Flere arbeidsgivere	4
3.2	Studenter	4
3.3	Ph.d.-kandidater	5
4	Nærmere om håndtering av rettigheter til de ulike resultatene	7
4.1	Utgangspunkt	7
4.2	Patenterbare oppfinnelser	7
4.3	Ikke-patenterbar teknologi.....	8
4.4	Datamaskinprogrammer	8
4.5	Kataloger og databaser	8
4.6	Fysisk materiale	9
4.7	Faglitterære verk	9
4.8	Undervisnings- og formidlingsmateriale	10
4.9	Administrative arbeider.....	11
5	Særlige forhold knyttet til avtaler med eksterne institusjoner	12
5.1	Særskilt om forskning finansiert av EU eller Forskningsrådet.....	12
6	Spesifikt om kommersialisering av forsknings- og arbeidsresultater	14
6.1	Meldeplikt	14
6.2	Offentliggjøring	14
6.3	Kommersialiseringsprosessen	15
6.4	Godtgjøring.....	15
6.5	Tilbakeføring av rettigheter.....	16
7	Twist om rettigheter eller inntektsfordeling	18

1 Innledning

Dette reglementet er fastsatt av Universitetsstyret 04.05.2017 og erstatter tidligere vedtatte policy og retningslinjer for håndtering av immaterielle rettigheter hos de fusjonerte enhetene Universitetet i Nordland (UiN), Høgskolen i Nord-Trøndelag (HiNT) og Høgskolen i Nesna (HiNe), hhv:

- UiN: Politikk for håndtering av immaterielle rettigheter (IPR-policy), vedtatt 09.06.2010
- HiNT: Immaterielle rettigheter – policydokument for HiNT, vedtatt 17.02.2009
- HiNe: Retningslinjer for håndtering av immaterielle rettigheter, vedtatt 25.02.2010

Reglementet har hjemmel i arbeidstakeroppfinnelsesloven, åndsverksloven og arbeidsgivers styringsrett.

Reglementet gjøres gjeldende for alle ansatte gjennom vedtak i styret.

1.1 Bakgrunn

Samfunnsoppdraget til universitetene er å drive forskning, undervisning og formidling. Dette innebærer at kunnskap, åndsverk og forskningsresultater fra universitetet offentliggjøres og utnyttes i samfunnet og næringslivet. Gjennom både universitets- og høgskoleloven og arbeidstakeroppfinnelsesloven har lovgiverne gjort klart at universitetene som en del av sitt samfunnsansvar også må legge til rette for kommersiell utnyttelse av forskningsresultater.

Kunnskap utgjør hoveddelen av universitetets innsatsfaktorer og resultater. Kunnskap er i utgangspunktet fri, men sider ved den kunnskapen som produseres kan beskyttes i form av immaterielle rettigheter. Slike immaterielle rettigheter kan være avgjørende for å sikre at kunnskapen utnyttes videre til hhv. undervisning, forskning eller mulig kommersiell og offentlig anvendelse.

Nord universitet har derfor et behov for et reglement for håndtering av immaterielle rettigheter.

1.2 Formål

Formålet med dette reglementet er å klargjøre hvordan immaterielle rettigheter knyttet til forsknings- og arbeidsresultater, frembrakt av ansatte ved Nord universitet, skal forvaltes. Herunder klargjøre hvilke resultater av de ansattes virksomhet det knytter seg immaterielle rettigheter til, i hvilke tilfeller universitetet bør eller skal overta disse rettighetene, samt hvordan disse rettighetene skal følges opp.

Reglementet skal bidra til å:

- sikre forsvarlig håndtering av immaterielle rettigheter og skape entydige og forutsigbare rammer for hhv. arbeidsgiver, ansatte og eksterne samarbeidspartnere
- sikre at Nord universitet framstår som en attraktiv virksomhet for ansatte, studenter og samarbeidspartnere
- sikre at forskernes og institusjonens akademiske frihet ivaretas
- sikre at den verdien forskningsresultater representerer kan tas vare på, beskyttes og gis en effektiv og formålstjenlig utnytting innenfor academia, samfunns- og næringsliv

2 Hva omfattes av reglementet?

Reglementet omfatter alle forsknings- og arbeidsresultater som har sammenheng med arbeidstakerens ansettelsesforhold ved universitetet. Selv om reglementet omfatter alle forsknings- og arbeidsresultater, betyr ikke det at universitetet vil kreve å overta rettighetene til alle resultater.

Forsknings- og arbeidsresultater kan i hovedsak grupperes slik (listen er ikke uttømmende):

- Patenterbare oppfinnelser
- Ikke-patenterbare oppfinnelser og andre løsninger, prinsipper, knowhow, inkludert f.eks. bedriftshemmeligheter, teknisk, vitenskapelig og merkantil informasjon og forretningskonsepter, heretter betegnet "ikke-patenterbar teknologi"
- Dataprogrammer
- Kataloger og databaser (utarbeiding av ulike systematiserte samlinger med informasjon eller data)
- Fysisk materiale - ethvert materielt produkt (organisk, uorganisk og biologisk materiale), inkludert substanser, organismer, avlinger og materialer
- Faglitterære fremstillinger (som monografier, lærebøker, vitenskapelige artikler og doktorgradsavhandlinger) og andre litterære og kunstneriske verk
- Undervisnings- og formidlingsmateriale (som muntlige forelesninger, ulike presentasjoner, oppgaver, instruksjonsvideoer og digitale undervisningsopplegg)
- Administrative arbeider (som utredninger, høringsuttalelser, pensumforslag, undervisningsplaner m.m.)

3 Hvem omfattes av reglementet?

Reglementet gjelder for alle ansatte ved Nord universitet (vitenskapelig og teknisk- administrativt ansatte). Reglementet gjelder også stipendiater og personer med midlertidig ansettelse. For gjesteforskere bør rettighetshåndteringen avklares gjennom egen avtale.

3.1 Flere arbeidsgivere

Dersom en ansatt har flere arbeidsgivere, må arbeidsgiverne bli enige om hvordan deres rettigheter skal fordeles dem imellom.

Eventuelle rettigheter til næringsmessig utnyttelse av resultater bør tilfalle hovedarbeidsgiver når bistillingen ikke innebærer en forskningskomponent av et visst omfang. Når bistillingen har en vesentlig forskningskomponent bør rettigheten tilfalle den institusjon som står for den største «oppfinnerandel», eller den institusjon partene er blitt enige om på forhånd.

Dersom man ikke har hatt noen rettighetsregulering forut for at resultater er skapt og resultatene etter forholdene anses å eies av begge arbeidsgivere i fellesskap, skal det inngås avtale mellom partene om kommersialisering og eventuell overdragelse av rettighetene til en av partene mot kompensasjon.

Dersom en ansatt har arbeidsforhold hos annen offentlig arbeidsgiver eller forskningsinstitutt, vil det grunnleggende prinsipp være at økonomisk ansvar og rettigheter til gevinst tilfaller den arbeidsgiver hvor arbeidsforholdet innebærer forskning. Hvis begge arbeidsforhold innebærer forskning må partene bli enige om fordelingen. I utgangspunktet vil en brøk tilsvarende stillingenes relative andel være rimelig, i tillegg til en vurdering av partenes bidrag forøvrig.

Oppfinnelser som er utført av en ansatt ved Nord universitet hos eller på oppdrag for privat arbeidsgiver skal også meldes inn til Nord universitet. Dersom resultatet delvis er fremkommet i den ansattes arbeidstid, i universitetets arealer eller med bruk av universitetets ressurser, vil Nord universitet ha delrettigheter til resultater. Dersom Nord universitet skal avstå fra å fremme krav om rettigheter, er det en forutsetning at den ansatte både har meldt arbeids- eller oppdragsforholdet til Nord universitet på reglementert måte, og at resultatet er meldt inn til arbeidsgiver. I tillegg må det kunne dokumenteres at arbeid, kostnader og utvikling i sin helhet har foregått i bedriften og utenfor Nord universitet.

3.2 Studenter

Studenter eier selv de resultatene de frembringer som del av studier eller studieopphold ved universitetet dersom ikke annet er avtalt. Dersom en student ønsker det, og universitetet etter en kommersiell vurdering av resultatene finner det tjenlig, kan universitetet få overført rettigheter til næringsmessig utnyttelse. Ved slik frivillig overdragelse av rettigheter til næringsmessig utnyttelse, reguleres fordelingen av rettighetene gjennom egen avtale mellom vedkommende student og universitetet.

Enkelte bachelor- og masterprosjekter er mer ressurskrevende enn andre, gjennom utnyttelsen av kostbart utstyr ved universitetet. Utgangspunktet i slike tilfeller må også her være at studenten skal kunne ta en bachelor- eller mastergrad uten å måtte frasi seg rettigheter til egne arbeider. Ved

enkelte prosjekter som er spesielt ressurskrevende for universitetet, for eksempel ved at de krever innkjøp eller leie av spesielt utstyr, må man likevel kunne kreve at studenten samtykker til å gi universitetet visse rettigheter ved en eventuell senere kommersialisering av resultatet. Forutsetningen må imidlertid være at studenten alternativt kan gjennomføre bachelor- eller mastergradsstudiet ved et annet, mindre ressurskrevende prosjekt.

For resultater som er frembrakt av en eller flere studenter og en eller flere ansatte i fellesskap (sameie), har universitetet rett til å overta den ansattes andeler i sameiet, i samsvar med lovgivningen, eventuelle inngåtte avtaler og dette reglementet.

Studenter som har et ansettelsesforhold ved universitetet, for eksempel i en prosjektstilling eller som vitenskapelig assistent, behandles som andre ansatte når det gjelder resultater som har sammenheng med oppgaver innenfor tilsettingsforholdet.

3.3 Ph.d.-kandidater

Forhold knyttet til immaterielle rettigheter for ph.d.-kandidater reguleres igjennom egne avtaler ved opptak til ph.d.-utdanning ved Nord universitet.

Opphavsrett til selve ph.d.-avhandlingen faller inn under åndsverksloven. Dersom kandidaten er eneforfatter av ph.d.-avhandlingen, har vedkommende alene opphavsretten til verket. Dersom ph.d.-avhandlingen består av en artikkelsamling og et sammendrag, vil kandidaten alene ha opphavsretten til de deler som er resultatet av vedkommendes selvstendige skapende innsats. Artikler eller andre bidrag skrevet av flere uten at det er mulig å skille den enkeltes bidrag ut som eget verk, vil være fellesverk. For slike artikler har forfatterne i fellesskap opphavsrett.

De delene av ph.d.-avhandlingen som kandidaten alene har opphavsrett til, samt andre faglitterære verk som er resultat av arbeidet med avhandlingen og som kandidaten alene har opphavsrett til, kan universitetet vederlagsfritt benytte i sin undervisnings- og forskningsvirksomhet. Dette gjelder også vederlagsfri fremstilling av kopier (papir og/eller digitalt).

Ph.d.-kandidater kan være ansatt ved universitetet som stipendiater med det formål å skrive en doktoravhandling, men ph.d.-kandidater kan også være ansatte ved andre institusjoner eller uten fast arbeidsgiver.

For ph.d.-kandidater som er ansatt ved Nord universitet, kan universitetet på samme måte som overfor øvrige ansatte, kreve retten til oppfinnelser helt eller delvis overført til seg i samsvar med Lov om retten til oppfinnelser som er gjort av arbeidstakere. Kandidaten har samme plikt til å melde oppfinnelsen/resultatet som ansatte. Dette er utdypet i reglementets kap. 4.

For kandidater som ikke er ansatt ved Nord universitet eller andre arbeidsgivere, kan universitetet på samme måte som overfor ansatte, kreve retten til oppfinnelser helt eller delvis overført til seg i samsvar med Lov om retten til oppfinnelser som er gjort av arbeidstakere. Kandidaten har samme plikt til å melde oppfinnelsen/resultatet som ansatte. Dette er utdypet i reglementets kap. 4.

For ph.d.-kandidater med ekstern arbeidsgiver skal rettigheter til bruk av resultater, herunder regler om meldeplikt nedfelles i egen avtale mellom Nord universitet ved fakultetet, ph.d.-kandidaten og den eksterne arbeidsgiver (del C av Avtale om opptak).

Kandidaten har, etter universitets- og høyskoleloven § 1-5 (6), rett til å offentliggjøre sine resultater fra forskning eller faglig eller kunstnerisk utviklingsarbeid. Publiseringsretten gjelder tilsvarende for

veilederen, dersom oppfinnelsen er gjort i fellesskap og kandidatens eller tredjeparts rett ikke er til hinder for det.

Det kan ikke legges restriksjoner på publisering av en doktorgradsavhandling med mindre det er avtalt utsatt offentliggjøring i egen avtale.

Ved offentliggjøring eller publisering av avhandlingen skal normalt Nord universitetet krediteres dersom universitetet har gitt et nødvendig og vesentlig bidrag til eller grunnlag for kandidatens medvirkning til det offentliggjorte eller publiserte arbeidet. Det samme gjelder for ekstern part, dersom også denne har gitt et nødvendig og vesentlig bidrag. Dersom kandidaten er tilsatt ved Nord universitet under utførelsen av forskningsarbeidet, anses dette som et nødvendig og vesentlig bidrag. For øvrig vises det til Universitets- og høyskolerådets veiledende retningslinjer for kreditering av vitenskapelige publikasjoner til institusjoner. Avvik fra plikten til kreditering kan gjøres i samsvar med nevnte retningslinjer for kreditering.

4 Nærmere om håndtering av rettigheter til de ulike resultatene

4.1 Utgangspunkt

Hovedregelen er at den som skaper et forsknings- eller arbeidsresultat, har rettighetene til dette med mindre annet følger av lov, avtale eller dette reglementet.

Reglementet definerer i hvilke tilfeller universitetet som arbeidsgiver har rettigheter til forsknings- og arbeidsresultater. Der universitetet har slike rettigheter, skal det sikre at resultatet blir utnyttet til beste for samfunnet. Dette kan være gjennom videre bruk i undervisning og forskning, til kommersiell utnyttelse eller ved at det gjøres allment tilgjengelig, der dette er mulig.

Etter arbeidstakeroppfinnelsesloven kan Nord universitet kreve rett til patenterbare oppfinnelser. Lærere og vitenskapelig personale har imidlertid rett til å publisere oppfinnelsen, med mindre annet er avtalt eller tredjemanns rett er til hinder for det.

Etter åndsverkloven har Nord universitet rettigheter til kataloger, databaser o.l. som universitetet har investert i oppbyggingen av, og til datamaskinprogrammer som er laget av ansatte under utførelsen av oppgaver som omfattes av arbeidsforholdet eller etter arbeidsgivers anvisninger.

For andre resultater enn dem som er nevnt ovenfor, er hovedregelen at arbeidstakeren eier arbeidsresultatene. Dette gjelder for eksempel artikler eller bøker som forfatteren etter reglene i åndsverksloven selv har rettighetene til. For undervisningsmateriale er hovedregelen at arbeidstakeren eier rettighetene til undervisningsmateriale som har et klart personlig preg. I den grad arbeidsgiver skal få rettighetene til resultatene, må dette avtales. Både arbeidstakeroppfinnelsesloven og åndsverkloven kan, med enkelte unntak, suppleres gjennom avtaler.

Standard kontraktvilkår for Forskningsrådet og EU-finansierte prosjekter går lenger enn lovgivningen idet kontraktene fastslår at alle forskningsresultater, herunder rettigheter knyttet til disse, skal eies av universitetet.

4.2 Patenterbare oppfinnelser

Patenterbare oppfinnelser er industrielt anvendbare oppfinnelser som er nye i forhold til hva som var kjent før patentsøknadens inngivelsesdag, og som dessuten skiller seg vesentlig fra dette (har oppfinneshøyde), jfr. patentloven. Dette kan være enhver form for oppfinnelse, eksempelvis;

- 1) Et produkt/stoff-patent (nytt produkt eller stoff),
- 2) Anvendelsespatent (ny anvendelse av kjent produkt eller stoff), eller
- 3) Fremgangsmåtepatent (eks. ny metode for fremstilling av kjent stoff).

Nord universitet som arbeidsgiver har etter arbeidstakeroppfinnelsesloven rett til å kreve overført til seg "her i riket patenterbare oppfinnelser" som faller inn under universitetets virksomhetsområde. Den ansatte har plikt til å gi skriftlig melding til arbeidsgiver om en patenterbar oppfinnelse (jfr. arbeidstakeroppfinnelsesloven § 5). Dette gjøres i form av en DOFI (Disclosure of invention).

Oppfinnelser kan bare patenteres dersom patentsøknad er inngitt før oppfinnelsen gjøres tilgjengelig for andre. Arbeidstakeren forplikter seg derfor til å vente med å gjøre oppfinnelsen tilgjengelig for andre, muntlig eller skriftlig, til etter at universitetet har tatt stilling til om rettighetene skal overtas og – hvis oppfinnelsen overtas – til søknad om patent er inngitt. Det er vesentlig at oppfinnelsen ikke blir offentliggjort før patentsøknad er inngitt, da offentliggjøring ødelegger muligheten for patentering.

Etter arbeidstakeroppfinnelsesloven § 6 har ansatte ved universitetet likevel adgang til å velge publisering fremfor patentering. I slike tilfeller skal arbeidstaker eksplisitt ved innmelding (DOFI) gjøre oppmerksom på at vedkommende vil publisere uansett. Ellers skal manuskripter ikke tilbys for publisering før patentsøknad er inngitt, med mindre dette godkjennes på forhånd av universitetet.

Etter at patentsøknad er inngitt står arbeidstakeren fritt til å offentliggjøre oppfinnelsen, for eksempel som foredrag eller som del av faglitterær publikasjon.

4.3 Ikke-patenterbar teknologi

Med «ikke-patenterbar teknologi» menes ikke-patenterbare oppfinnelser og andre løsninger, prinsipper, knowhow, inkludert f.eks. bedriftshemmeligheter, teknisk, vitenskapelig og merkantil informasjon og forretningskonsepter.

Meldeplikt i form av DOFI gjelder også ikke-patenterbar teknologi. Spørsmålet knyttet til overtakelse av eierskap til slike resultater og på hvilken måte disse skal forvaltes, vil avklares nærmere i det enkelte tilfelle.

4.4 Datamaskinprogrammer

Universitetet har rett til datamaskinprogrammer som er utarbeidet av den ansatte, gjennom oppgavene som omfattes av arbeidsforholdet eller etter universitetets anvisninger (jfr. åndsverksloven §39g). Dataprogrammer som har et kommersielt potensial eller har tilknytning til en oppfinnelse eller annen teknisk løsning, produkt eller fremgangsmåte, skal meldes til arbeidsgiver.

Dersom dataprogrammet er en oppfinnelse som kan patenteres er det vesentlig at programmet ikke blir offentliggjort før patentsøknad er innsendt og registrert, da offentliggjøring ødelegger muligheten for patentering. Det er opp til forskeren å velge om man ønsker å publisere eller patentere forskningsresultatet (jfr. § 6 i arbeidstakeroppfinnelsesloven). En forsker som har utviklet programvare gjennom sitt virke og som ønsker å offentliggjøre dette som «open source», står fritt til å gjøre dette.

Dersom universitetet overtar rettigheter til oppfinnelse eller know-how som implementeres ved hjelp av dataprogram, bør også opphavsretten til dataprogrammet (kildekoden) gå over til universitetet, i den utstrekning det er nødvendig for utnyttelse av oppfinnelsen eller know-how. Slik overgang er ikke til hinder for at universitetet, i samråd med opphavsmann, velger å offentliggjøre kildekoden etter at en patentsøknad er inngitt.

4.5 Kataloger og databaser

Universitetet har rettighetene til kataloger og databaser som er blitt til ved en vesentlig investering fra universitetet (jfr. Åndsverkloven §43). Dette innebærer enerett til bruk i form av kopiering, arkivering, endring, offentliggjøring eller kommersialisering. Utøvelse av eneretten skal ikke komme i

konflikt med prinsippet om akademisk frihet eller være til hinder for at kataloger og databaser kan gjøres offentlig tilgjengelige eller på annen måte stilles til rådighet for forskningsformål.

For øvrige kataloger og databaser tilhører eneretten den ansatte som utarbeidet disse, med mindre

- universitetet har bedt en ansatt spesielt om å frembringe katalogen eller databasen
- universitetet har inngått en avtale med tredjeperson om et bestillingsverk
- annet er avtalt.

Databaser kan være bygget opp på en slik måte at tredjepart kan ha rettigheter til delelementer av innholdet i databasen. For at universitetet skal kunne gjøre bruk av databasen for næringsmessige formål er det viktig at universitetet i forkant av prosjektet sikrer seg rettighetene til anvendelse av slike delelementer gjennom avtaler med de ansatte og eventuelle eksterne tredjeparter.

En ansatt som ser et kommersielt potensial i en database, som selv vurderer kommersiell utnyttelse av en database, eller som har tatt skritt til slik kommersialisering, skal melde dette til arbeidsgiver. I de tilfeller hvor universitetet ikke ønsker å søke næringsmessig utnyttelse av en database, vil universitetet vurdere å gi andre rett til å gjøre dette.

4.6 Fysisk materiale

Fysisk materiale som er blitt til ved bruk av universitetets ressurser, er universitetets eiendom og kan fritt brukes av universitetet til undervisnings-, forsknings- og kommersialiseringsformål. Dette gjelder likevel ikke dersom avtale med tredje part eller andres rettigheter er til hinder for dette.

En ansatt som vurderer kommersiell utnyttelse av fysiske gjenstander eller har tatt skritt mot slik kommersialisering, skal melde dette til arbeidsgiver (DOFI).

Den som har frambragt materialet, har rett til livslang tilgang og bruk og rett til å dele materialet med andre (også utenfor universitetet), på følgende vilkår:

- Noe av materialet skal være igjen på universitetet, dvs. man skal normalt ikke tømme kilden
- Mottaker skal ikke videreformidle materialet til tredjepart uten universitetets godkjenning
- Fysiske gjenstander kan bare deles med andre til forskningsformål, deling til kommersielle formål krever særlig avtale
- At det innhentes undertegnet avtale om bruken av det utleverte materiale (universitetets mal for Material Transfer Agreement) fra mottaker før utsendelse

4.7 Faglitterære verk

Som hovedregel ligger alle rettigheter til faglitterære verk (som monografier, lærebøker, vitenskapelige artikler og doktorgradsavhandlinger), andre litterære og kunstneriske verk, hos de(n) ansatte som har framstilt dette. Dette innebærer rett til å bestemme bruken av åndsverket (som kopiering, arkivering, endring og offentliggjøring), samt utnytte åndsverket i ervervsøyemed.

I særlig begrunnede tilfeller kan universitetet få en ikke-eksklusiv, begrenset rett til å bruke slike resultater. Dette gjelder spesielt der universitetet har brukt eller bruker betydelige ressurser i utarbeidingen av disse. Spørsmål om universitetet skal ha slike rettigheter, avklares på forhånd.

Hvis ansatte ved Nord universitet publiserer artikler som ikke er Open Access i abonnementsbaserte tidsskrifter, oppfordres de til å gjøre fagfellevurderte manusversjoner (post-printer) av disse artiklene tilgjengelig i Nord's institusjonelle elektroniske vitenarkiv.

4.8 Undervisnings- og formidlingsmateriale

Rettigheter til undervisnings- og formidlingsmateriale avhenger av om det er materiale med klart personlig preg eller standardisert materiale:

Med personlig undervisningsmateriale menes undervisningsmateriale som den ansatte har utarbeidet med sikte på egen fremføring i kurs eller forelesninger og som har et klart personlig preg. Dette inkluderer også opptak (film og/eller lyd) av forelesninger.

Med standardisert undervisningsmateriale menes undervisningsmateriale som er utarbeidet for å kunne brukes uavhengig av en bestemt foreleser, og hvor det ikke er en nær tilknytning til en bestemt forelesers personlige fremføring.

4.8.1 Personlig undervisningsmateriale

Som hovedregel ligger alle rettigheter til personlig undervisningsmateriale hos den ansatte. Dette innebærer at den ansatte selv kan bestemme bruken av (som kopiering, arkivering, endring og offentliggjøring) eget undervisnings- og formidlingsmateriale.

Dersom forelesninger filmes og legges ut på universitetets nettsider, skal dette alltid skje med den ansattes forutgående samtykke og på grunnlag av en skriftlig avtale mellom universitetet og den ansatte. Det samme gjelder for lydopptak. Den ansatte skal ha mulighet til å kreve materialet fjernet fra nettsidene. Universitetet har utarbeidet en standardkontrakt som regulerer rettigheter og plikter mellom den ansatte og Nord universitet med hensyn til opptak av forelesninger som gjøres tilgjengelig på nett.

Det er en forventning om at undervisningsmateriale skal kunne finnes også via internett, noe de vitenskapelige ansatte til en viss grad må rette seg etter. Dette innebærer at også egenprodusert støttemateriale med klart personlig preg, så som forelesningsdisposisjoner, enkle powerpoint-presentasjoner, oppgaver m.m., som den ansatte utarbeider for egen undervisning, i kraft av ansettelsesavtalen, skal kunne gjøres elektronisk tilgjengelig i et tilgangsbegrenset undervisningsnett til bruk for studentene i forbindelse med gjennomføringen av kurs/forelesningsrekke. Materialet skal imidlertid ikke kunne brukes av andre forelesere uten samtykke fra den ansatte. Den ansatte kan kreve materialet fjernet etter at kurset/forelesningen er ferdig. I den grad materialet inneholder tredjepartsrettigheter må disse, om nødvendig, klareres i forkant eller fjernes fra materialet. Den ansatte skal alltid navngis iht åndsverkloven § 3.

4.8.2 Standardisert undervisningsmateriale

Undervisningsplikten tilsier at universitetet som har en vederlagsfri, ikke-eksklusiv bruksrett for standardisert undervisningsmateriale som er utviklet av universitetets ansatte for undervisningsformål. Standardisert undervisningsmateriale kan være alt fra enkle disposisjoner til komplekse digitale læringspakker som krever vesentlige tilleggsressurser for å utarbeide.

Universitetet kan videre ha rett til bruk av undervisnings- og formidlingsmateriale i tilfeller hvor:

- Universitetet har bidratt med særskilte ressurser til utarbeidelse av materialet, enten det er i form av penger, teknisk bistand eller redusert undervisningsplikt
- Universitetet har bedt en ansatt spesielt om å utarbeide dette undervisningsmaterialet
- Universitetet har inngått en avtale med tredjeperson om et bestillingsverk nettopp til bruk i undervisning, eller
- Slik bruk er avtalt enten med den som har utarbeidet det eller på annen måte.

Universitetet og de involverte ansatte skal i slike tilfeller alltid inngå en avtale i forkant av utviklingsprosjektet som fastslår rettighetene og pliktene til partene med hensyn til det standardiserte undervisningsmaterialet.

De(n) ansatte beholder sine ideelle rettigheter til materialet (rett til å bli navngitt). De(n) ansatte har også egne bruksrettigheter til materialet. Dersom en ansatt slutter, har vedkommende bruksrett til den delen av materialet som vedkommende har bidratt til.

Universitetet har rett til å endre standardisert undervisningsmateriale i den grad det er nødvendig for å holde det faglig oppdatert eller sikre at tredjemanns rettigheter ikke blir krenket. Den ansatte skal varsles før slike endringer foretas og kan kreve sitt navn fjernet fra det endrede materialet om vedkommende ønsker det.

Det følger av ansettelsesforholdet at universitetet skal kunne gjøre standardisert undervisningsmateriale tilgjengelig i et tilgangsbegrenset undervisningsnett til bruk for studentene i forbindelse med undervisningen. Dette gjelder også om en av dem som har utarbeidet dette materialet ikke lenger er ansatt ved universitetet.

4.9 Administrative arbeider

Universitetet har alle rettigheter til administrative arbeider (som utredninger, høringsuttalelser, pensumforslag og undervisningsplaner).

5 Særlige forhold knyttet til avtaler med eksterne institusjoner

Alt forskningssamarbeid som Nord universitet har med eksterne institusjoner skal være basert på skriftlige avtaler som blant annet regulerer rettighetsspørsmål. Avtaler, budsjetter og priser for slikt samarbeid er nærmere regulert i rundskriv F20-07 fra Kunnskapsdepartementet og BOA-reglementet ved Nord universitet.

I henhold til lov om universiteter og høyskoler av 1. april 2005 nr. 15 (heretter universitets- og høyskoleloven) har Nord universitet ikke adgang til å inngå avtaler som åpner for varig hemmelighold av forskningsresultater skapt av ansatte ved universitetet. Dersom utsettelse av offentliggjøring er nødvendig for å sikre rettigheter i form av patentsøknad eller lignende, kan det imidlertid avtales utsatt publisering for et kortere tidsrom fram til patentsøknaden er registrert, og i henhold til lovgiving knyttet til patentering og prioritetsdato. Universitetet har også en ubetinget plikt til å sikre at forskningsresultater er tilgjengelig for videre forskning ved institusjonen, samt at resultater kan benyttes til utdanningsformål.

Utover ovennevnte, vil eierskapet til og utnyttelsen av rettighetene være gjenstand for forhandling mellom Nord universitet og den eller de aktuelle samarbeidspartnere. Et generelt prinsipp for slike forhandlinger er at rettighetsutnyttelsen skal være i samsvar med hvordan forskningen er finansiert. Ved forhandlinger med eksterne sponsorer/finansieringskilder skal universitetet gjøre sitt ytterste for å beskytte og fremme samfunnsinteressene, samt å sikre at universitetet og den enkelte skaper av resultatene får størst mulig frihetsgrad innenfor rammen av universitetets rettighetspolitikk. I alle tilfeller skal prinsippene i åndsverkloven følges, og alminnelige forskningsetiske prinsipper om forskningens åpenhet og forskningsresultatenes tilgjengelighet for offentligheten skal respekteres.

I den grad Nord universitets bidrag, direkte eller indirekte, er finansiert av grunnbevilgningen gitt av Stortinget, har universitetet en plikt til å sikre seg eierskap til forskningsresultatene slik at disse kan nyttiggjøres samfunnet i bred forstand. Tilsvarende gjelder der forskningen er finansiert gjennom andre offentlige finansieringskilder.

I de tilfeller hvor forskere ved Nord universitet utfører forskningsoppgaver som er fullfinansiert av en privat oppdragsgiver (inkludert arbeidskostnader, prosjektkostnader, kostnader forbundet med infrastruktur, samt overskudd), vil det kunne inngås avtaler hvor retten til resultatene overdras til oppdragsgiver. Slik overdragelse skal imidlertid begrenses til de konkrete resultater som antas å kunne skapes gjennom oppdraget. Også for fullfinansiert forskning gjelder imidlertid forbudet mot varig hemmelighold og plikten til å sikre rett til videre forskning og bruk av resultatene i undervisningssammenheng.

5.1 Særskilt om forskning finansiert av EU eller Forskningsrådet

Standard kontraktsvilkår for prosjekter finansiert av Forskningsrådet og EU går lenger enn lovgivningen, idet kontraktene fastslår at prosjektresultater, herunder rettigheter knyttet til disse, skal overføres fra den eller de ansatte som har frembrakt resultatene til arbeidsgiver, i dette tilfelle Nord universitet.

Slik EUs og Forskningsrådets standardvilkår er formulert omfattes eierskapet til resultater, i tillegg til patenterbare oppfinnelser, også ikke-patenterbar teknologi, andre forskningsresultater og åndsverk. Dette innebærer imidlertid ikke at skaper av åndsverket er bundet av avtalen med eksternt tredjepart,

men det pålegger Nord universitet som institusjon å sikre at universitetet i forhold til egne ansatte kan etterleve bestemmelsene i avtaler inngått med EU og Forskningsrådet.

6 Spesifikt om kommersialisering av forsknings- og arbeidsresultater

6.1 Meldeplikt

I gjennomgangen av rettigheter til ulike arbeidsresultater ovenfor, framgår det at den ansatte har en meldeplikt til arbeidsgiver i tilfelle resultater utgjør eller kan brukes i en oppfinnelse, at et arbeidsresultat har et kommersielt potensial, dersom den ansatte vurderer kommersiell utnyttelse eller ønsker å ta skritt mot slik kommersialisering. Dette kan være arbeidsresultater i form av:

- En patenterbar oppfinnelse
- Ikke patenterbar teknologi
- Dataprogrammer
- Kataloger og databaser
- Fysisk materiale

Melding skjer i form av innlevering av en DOFI – Disclosure of Invention. Denne sendes til Nord innovasjon AS som er universitetets kommersialiseringsenhet (Technology Transfer Office -TTO), som håndterer slike meldinger på vegne av Nord universitet. Den ansatte oppfordres til å kontakte Nord innovasjon AS på et tidlig tidspunkt for å få avklart om det er grunnlag for innlevering av en DOFI og for å få hjelp til utfylling. Melding anses innkommet når DOFI er fullstendig utfylt og bekreftet mottatt av Nord innovasjon AS.

6.2 Offentliggjøring

Dersom en oppfinnelse skal kunne patenteres, kan den ikke være offentliggjort før en søknad om patent er innsendt og institusjonen har mottatt prioritetsdato fra det landet der patentet søkes. Det innebærer at publisering må vente til etter at prioritetsdato foreligger dersom man skal ha mulighet for å beskytte oppfinnelsen og eventuelt forhandle med aktuelle brukere av oppfinnelsen.

Kommersialiseringsaktiviteter skal imidlertid ikke komme i konflikt med prinsippet om akademisk frihet. Den ansatte står derfor fritt til å prioritere publisering og til å velge at resultatet skal gjøres allment tilgjengelig, selv om dette vil kunne komme i konflikt med kommersialiseringsmulighetene. Den ansatte har likevel meldeplikt (DOFI), og må i DOFI-en si fra om sine planer om publisering. Det er også en forutsetning for publisering at offentliggjøring ikke er i strid med eventuell tredjeparts rettigheter til resultatene.

Dersom den ansatte i DOFI ikke har sagt fra om planer for publisering som kan hindre patentering, kan vedkommende ikke offentliggjøre arbeidsresultatene eller rettighetene, uten forutgående samtykke fra arbeidsgiver, før fire måneder er gått fra arbeidsgiver mottok skriftlig melding (DOFI). I denne firemånedersperioden kan arbeidstaker heller ikke foreta andre handlinger som kan forringe arbeidsgivers mulighet for utnyttelse av arbeidsresultater eller rettigheter.

Arbeidsgiver skal søke å gjøre den perioden hvor arbeidsresultatet eller rettigheten ikke kan offentliggjøres kortest mulig, og skal så langt som mulig tilstrebe å gi arbeidstaker tidlig melding om hvorvidt arbeidsgiver vil utnytte arbeidsresultatet eller rettigheten. Dersom arbeidsgiver innen fire måneder etter mottak av DOFI ikke har gitt arbeidstaker skriftlig melding om det skal tas skritt for å oppnå rettsbeskyttelse av arbeidsresultatene eller rettighetene i offentlige registre, står arbeidstaker

fritt til å offentliggjøre arbeidsresultatene, med mindre dette er i strid med forpliktelser overfor tredjepart eller øvrige forpliktelser overfor arbeidsgiver.

6.3 Kommersialiseringsprosessen

Nord innovasjon AS er Nord universitets instrument for kommersialisering. Denne rollen innebærer bl.a.:

- Mottak, kvalitetssikring, registrering og bekreftelse av mottatt DOFI
- Vurdering av potensial for kommersialisering, valg av strategi for rettighetssikring, samt gjennomføre rettighetssikring i de tilfeller dette vurderes som hensiktsmessig
- Tilbakemelding, innen fire måneder, til oppfinner om hvorvidt det opprettes et prosjekt for utnyttelse av rettighetene på bakgrunn av innlevering av DOFI
- Gjennomføre kommersialiseringsprosessen, herunder forhandle, inngå og følge opp avtaler med tredjepart basert på universitetets rettigheter

Den ansatte har plikt til å bidra i både fasen der rettighetssikring skal oppnås og videre i kommersialiseringsfasen, herunder bidra med utfyllende informasjon om ideen (f.eks. teknologi, utnyttelsesområde og mulige interessenter) og signere eventuelle dokumenter i forbindelse med patentering og registrering. Den ansatte har samtidig rett til å delta i kommersialiseringsprosessen og bli holdt orientert om prosessen og arbeidsgivers handlinger.

Dersom universitetet ikke utnytter et arbeidsresultat eller viderefører kommersialiseringen av det innen en gitt tidsfrist, kan den ansatte selv utnytte resultatet etter avtale med universitetet. Nord skal i slike tilfeller ikke publisere eller på annen måte offentliggjøre resultatene slik at det ødelegger muligheten for den ansatte å få vurdert om det er brukere av resultatene som er interessert i å utnytte disse mot en godtgjørelse til den ansatte ved Nord universitet.

6.4 Godtgjøring

Den ansatte har rett til en rimelig andel av nettoinntekten fra en kommersialisering. Netto inntekter defineres som innkomne inntekter etter at utgifter til ervervsmessig utnyttelse, herunder kostnader forbundet med rettighetssikring og kommersialisering, er trukket fra.

6.4.1 Fordeling av inntekter etter et tredelingsprinsipp

Utgangspunktet for inntektsfordelingen, er en tredjedel til ansatt, en tredjedel til Nord innovasjon AS og en tredjedel til universitetet. Universitetets tredjedel fordeles med 50% til fakultetet i form av bevilgninger til strategisk utvikling og 50% til virksomhetsnivået med formål innovasjon og sikring av immaterielle rettigheter.

Arbeidstaker har krav på innsyn i grunnlaget for beregningen av godtgjøringen.

Det kan i enkelte tilfeller inngås avtale om annen fordeling av inntekter, for eksempel i tilfeller der en teknologioverføringsenhet (TTO) er medeier i et selskap som etableres på grunnlag av arbeidsresultatet eller i tilfeller der rettigheter overdras til et annet rettssubjekt og arbeidstakeren får utbetalt en avtalt kompensasjon på andre måter. Dersom ikke annet avtales spesielt, skjer fordelingen etter 1/3-modellen som nevnt over.

6.4.2 Prinsipper for inntektsfordeling knyttet til aksjer

En oppfinnelse eller annet kommersialiserbart forskningsresultat, kan danne grunnlag for en bedriftsetablering. I slike tilfeller forhandles prisen på den teknologien som ligger til grunn for etableringen og reflekteres i aksjer, etter en avveining mot hhv. annen investering i selskapet, Nord innovasjons innsats, gründers innsats etter oppfinnelsen, osv. Nord innovasjon forhandler med oppfinnerne på vegne av Nord universitet.

Aksjefordelingen bestemmes av prising av de ulike elementene i forhandlingene. Aksjene som er betaling for overføring av patent(er) eller selve oppfinnelsen/teknologien, skal fordeles etter samme prinsipp som kontanter i særskilt avtale for det enkelte prosjekt. Forskeren/den ansatte får aksjene transportert til seg direkte, mens Nord innovasjon forvalter Nord universitets aksjer fram til exit, hvorpå fakultet og institusjon får utdelt sine inntekter.

6.4.3 Øvrige forhold

Inntekter til oppfinnere/ansatte og forskningsbevilgninger utbetales løpende ved årlig avregning i penger. Dersom kommersialisering skjer gjennom etablering av aksjeselskap som er lisenstaker, kan utbetalingen først finne sted etter salg av aksjer i bedriften (exit) og/ eller når overskudd fra selskapets drift utbetales.

Dersom det påløper inntekter på prosjekter hvor Nord universitet har rettigheter, men ikke har krevd rett til oppfinnelsen overdratt til seg og/eller overfører utnyttelsesrettigheten tilbake til oppfinner – og oppfinner utnytter oppfinnelsen ervervsmessig, tilfaller 15 % av netto inntekter (definert som EBITDA) Nord universitet.

Dersom oppfinner/ansatt forsømmer sin plikt til å gi melding om arbeidsresultat til Nord universitet, og i stedet utnytter arbeidsresultatet selv eller gjennom andre, skal Nord universitet ha rett til 2/3 av de nettoinntekter som direkte eller indirekte skapes gjennom næringsmessig utnyttelse av arbeidsresultatet.

6.5 Tilbakeføring av rettigheter

I tilfeller hvor Nord universitet, etter å ha fått overdratt en oppfinnelse eller annet prosjekt- eller arbeidsresultat til seg med hjemmel i lov eller avtale, bestemmer seg for

- ikke å videreføre et patent, eller
- ikke selv vil eller finner kommersielt grunnlag for å føre et prosjekt videre,

skal Nord universitet tilby tilbakeføring av rettighetene til oppfinner.

I slike situasjoner skal det inngås en standardavtale som regulerer forholdet mellom partene. Dersom oppfinnelsen i ettertid kommersialiseres, skal normalt 15 % av de nettoinntekter (regnet av EBITDA) som oppfinner mottar som sin andel, tilfalle Nord universitet.

Oppfinner forplikter seg overfor Nord universitet til å etterleve alle forpliktelser som universitetet måtte ha overfor ekstern tredjepart som har finansiert den forskningen som ledet til oppfinnelsen.

Nord universitet beholder en vederlagsfri rett til å bruke oppfinnelsen eller arbeidet til undervisnings- og forskningsformål ved universitetet, og rett til å viderelisensiere slik bruksrett til andre ikke-kommersielle samarbeidsparter/institusjoner. For publikasjoner som det er tegnet utgivelsesavtale for, på en slik måte at den ansattes rettigheter helt eller delvis er overført til forlag eller annen tilsvarende rettighetshaver, oppstår særlige problemstillinger som avtales særskilt.

I de ovenfor angitte tilfelle kan Nord universitet også, dersom den ansatte ikke ønsker å overta rettighetene, beslutte å oppgi rettighetene, med den virkning at universitetets forpliktelse til å arbeide for kommersialisering av resultatene, opphører.

7 Tvist om rettigheter eller inntektsfordeling

Dersom det oppstår tvil eller uenighet mellom en ansatt og Nord universitet om eierskap til rettigheter eller fordeling av nettoinntekter fra kommersialisering av forskningsresultater, skal saken meldes til Avdeling forskning og utvikling. Avdelingen skal i slike tilfelle gi alle interessenter anledning til å redegjøre for sitt syn på saksforholdet, og på denne bakgrunn søke å komme frem til en minnelig ordning. Dersom man ikke kommer frem til enighet, kan en part kreve at saken bringes inn for IPR-utvalget for vurdering.

Forhold som omhandles av arbeidstakeroppfinnelsesloven kan, hvis de ikke løses av partene, bringes inn for Meklingsnemnda for arbeidstakeroppfinnelser etter lovens § 12.

I alle tilfelle vil tvister om rettigheter og inntektsfordeling også kunne bringes inn for domstolene.